

Соціальні мережі як інструмент взаємовпливу влади та громадянського суспільства / [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін.]; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2014. – 295 с.

Соціальні мережі як інструмент взаємовпливу влади та громадянського суспільства

(Наукова доповідь за темою дослідження)

Розвиток горизонтальних форм обміну інформацією – соцмереж особливо динамічно й наочно проявився в останні десятиріччя в постсоціалістичних країнах, регіонах кардинальних суспільних перетворень, у тому числі в новій Українській державі. У політичній сфері на зміну однопартійній системі в Україні прийшла ціла плеяда партій, громадських об'єднань і рухів, що об'єктивно створюють умови для багатоваріантних можливостей розв'язання проблем, які постають перед Україною, а також із захопленням змагаються між собою за власні інтереси та владу. У сфері економіки державна власність, колективне господарювання в аграрному секторі втратили традиційну для соціалістичного періоду розвитку монополію і замінені ринковими формами господарювання з усією різноманітністю форм цієї діяльності, що також відображена в інформаційній сфері, у національному інформаційному просторі. Відбувається істотне розшарування, ускладнення соціальної структури в усіх сферах життя суспільства, що перевантажує структуру соціальних комунікацій, насамперед на горизонтальних рівнях. І цей фактор обумовлює необхідність оперативної трансформації, приведення до вимог сучасності інформаційної системи, що обслуговує українське суспільство у відповідності зі зростаючими суспільними потребами, пов'язаними з включенням у процес інформатизації зростаючої кількості громадян України. Спочатку в економічній, а потім і в

інших сферах суспільної діяльності розвивається різноманітна система електронних інформаційних, у тому числі й соціальних комунікацій.

Процеси загальносуспільної інформатизації значно прискорили хід структурних перетворень у сучасному соціумі. Вони також стали потужним каталізатором суспільної активності в інформаційній сфері, у використанні системи вже сформованих соціальних комунікацій та у створенні нових. Цей соціальний інструмент постійно вдосконалюється для забезпечення суспільно значущою інформацією всіх елементів соціальної структури суспільства зверху донизу, від організаційно-керівної ланки – як суб'єкта інформаційної діяльності, до кожного члена суспільства як об'єкта інформаційних впливів, а також у зворотному напрямі. При цьому відбувається прискорення загальносуспільних інформаційних обмінів в інтересах існування та розвитку суспільства.

Відповідно до зростаючих суспільних потреб, пов'язаних із включенням у процес інформатизації зростаючої кількості громадян України, як уже зазначалось, спочатку в економічній, а потім і в інших сферах суспільної діяльності, розвивається система інформаційних комунікацій, насамперед електронних, і в їх числі – соціальних мереж. У національному інформаційному просторі, таким чином, розвивається суспільна активність не тільки у сфері пошуку та використання потрібної для розвитку суспільства інформації, але й активізується процес виробництва нових інформаційних ресурсів, які використовуються для різних форм приватного спілкування, дозвільного та іншого призначення і, при цьому, різної якості виготовлення.

Збільшення виробництва нової інформації в національному інформаційному просторі з точки зору самоорганізації суспільства, з одного боку, є явищем позитивним, оскільки сприяє зміцненню загальнонаціонального інформаційного потенціалу, що в умовах становлення інформаційного суспільства є важливим фактором утвердження в сучасних міжнародних відносинах. З іншого – унаслідок активної участі в

інфотворенні переважної більшості некваліфікованих або ж малокваліфікованих ентузіастів – національний інформаційний простір переповнюється інформацією, яку важко віднести до суспільно значущої, вичерпної та достовірної. Водночас така неякісна, досить часто навіть шкідлива, інформація знаходить свого користувача, задовольняє його невибагливі запити і в тій чи іншій мірі виховує його. При цьому, як уже зазначалося раніше, зростаючі масиви малоякісної з точки зору суспільного розвитку або ж і зовсім неякісної інформації ускладнюють пошук і ефективне використання інформації якісної та корисної. Соціальні мережі якраз і є тим сегментом інформаційного процесу, де така тенденція стала помітнішою, де на сьогодні ще недостатньо представлена держава через свої органи управління, вітчизняна наука, якісна журналістика та ін.

Якщо це явище розглядати в загальносуспільному вимірі, то слід констатувати, що соціальні мережі сьогодні створили нові умови для формування якісно вищої від минулих світової тенденції побудови взаємовідносин з партнерами, колегами, користувачами. Вони значно менше в порівнянні з раніше виробленими системами зв'язків пов'язані з вертикальними формами координації суспільної діяльності, забезпечують формування дуже важливої соціальної властивості – соціального капіталу. Як вважають дослідники, віртуальний соціальний капітал співтовариства – це сукупність особливостей соціальної системи, створеної в результаті діяльності цього співтовариства, що веде до розвитку загальних соціальних норм і правил, які сприяють взаємовигідному співробітництву. За аналогією з фізичним і людським капіталом, втіленим у знаряддях праці та навчанні, які підвищують індивідуальну продуктивність, «соціальний капітал» утримується в таких елементах громадської організації, як соціальні мережі, соціальні норми й довіра (networks, norms and trust), що створює умови для координації та кооперації заради взаємної вигоди. Мережі соціального капіталу є механізмом ефективного впливу на «точки зростання», що надає імпульс розвитку всій соціально-економічній системі.

Активний розвиток соціальних мереж як механізму горизонтальних інформаційних обмінів протягом останнього часу набув таких масштабів, що його можна кваліфікувати як новий етап у формуванні внутрішньосупільної системи соціальних комунікацій. На користь цієї точки зору свідчить таке:

– якщо до останнього часу використання цих технологій тон у формуванні системи соціальних комунікацій та масштабів їх впливу на формування супільної свідомості задавали центри керівництва і координації, що забезпечували функціонування супільства за допомогою вертикальних способів інформаційних обмінів, то ініціатива й правила гри при використанні електронних соціальних комунікацій переходять до рівнозначних у соціальних вимірах учасників цього способу обмінів на кооперативних засадах;

– стимулом для такої форми спілкування є не потреби, пов'язані з необхідністю задоволення запитів функціонування й розвитку супільства, членом якого є даний індивід, а його власні мотиви, бажання, захоплення, що лише опосередковано співвідносяться із супільними інтересами: можуть підтримуватися в супільстві, бути нейтральними стосовно його інтересів, або ж заперечуватися ним у тій чи іншій формі;

– на сьогодні соціальні мережі є засобами інформаційних обмінів найменш контрольованими правовою системою українського супільства. У цьому плані вони є унікальними, оскільки всі раніше створені засоби ініціювалися владою і були в тій чи іншій мірі інструментом керування масами і, таким чином, контролювалися нею. Це ж стосується і так званих демократичних, «незалежних» ЗМІ. Незважаючи на декларативну демократичність, їх залежність від джерел фінансування також обумовлює необхідність відстоювання позицій цих джерел, пов'язаних із системою управління, що підтримують правлячі на сьогодні кола або ж опонують їм.

Соціальні мережі вперше стали засобами обміну інформацією між людьми, контроль за змістом якої з боку держави є в правовому, техніко-технологічному плані істотно обмеженим.

Розвиток соціальних мереж за своїми основними характеристиками дає підставу стверджувати, що в цьому випадку маємо справу з новим видом прояву соціальності, що характеризується:

- відсутністю або ж досить слабким проявом формальної організації, нерідко для цього потрібна лише формальна реєстрація на тому чи іншому сайті;

- можливою анонімністю, за якої стає важливою лише декларована позиція з обговорюваних на сайтах проблем;

- добровільністю входу в інтернет-співтовариство чи виходу з нього, якщо воно перестає задовольняти з тієї чи іншої причини когось із його членів. Ця обставина забезпечує наявність фактора щирості, давно вже втраченого реальною політикою;

- потенційною здатністю перенесення обговорюваних проблем у сферу «реальної» соціальної практики (аж до створення «віртуальних партій», майже миттєвої організації протестних акцій, інших скоординованих реальних виступів на базі однакового ставлення до подій реального суспільного життя);

- фактичною реальною демократичністю таких організацій, можливістю рівноправного обміну інформацією між учасниками співтовариства, незалежно від реального соціального розшарування.

Характерним явищем останніх років стало помітне переміщення активності наших співвітчизників, особливо в Центрі та на Заході України, із мереж, створених у Росії, до провідних транснаціональних мереж, зареєстрованих у США – Facebook, Blogger, Twitter. При цьому особливої принадності все більше набуває Facebook, що в цілому стало дуже характерним для ряду держав Східно-Центральної Європи, які обрали демократичний вектор розвитку – Польщі, Угорщини, Болгарії, Румунії, Словаччини, Литви, Латвії, Молдови, Грузії. Присутність у Facebook численних представників наукової, освітянської, творчої інтелігенції, включаючи широковідомих діячів, чималою мірою визначає серйозність

проблематики спілкування, у якій помітне місце займає обмін важливими новинами культури, науки, суспільного життя, влучними оцінками й оригінальними судженнями з багатьох актуальних гуманітарних проблем. Facebook все більше позиціюється в Україні як середовище спілкування інтелігенції, середнього класу.

Особливістю мережевого спілкування є також те, що воно нерозривно поєднує передачу певної інформації (наприклад, новин) з її почасті аналітичною, а здебільшого – переважно емоційно забарвленою, суб'єктивною оцінкою. Завдяки цьому поширювана інформація набуває нової якості – стає продуктом духовної діяльності соціуму, що лежить в основі культури. Це формує громадську думку, широту етичних і естетичних уявлень. Отже, відкриває простір духовному й інтелектуальному зростанню учасників комунікаційного процесу, стає чинником загального піднесення гуманітарного потенціалу суспільства.

Значні потенційні можливості соціальних мереж у кристалізації суспільних настроїв, втіленні в життя ідей громадянської солідарності яскраво виявилися у нинішній час випробувань, які переживає Україна. Мережі стали не лише місцем обговорень гострих проблем сьогодення, а й важливим рушієм патріотичного піднесення, засобом мобілізації зусиль громадян на реалізацію конкретних гуманітарних проектів волонтерської допомоги Збройним силам України, постраждалим на Сході України, координації дій громадянського суспільства.

Водночас у реаліях життя процес зростання соціогуманітарної ролі мережевого спілкування за багатьма важливими напрямками відбувається поволі і майже не піддається безпосередньому інструментальному вимірюванню. Він належить до кола «внутрішніх», інколи зовні майже непомітних явищ суспільного розвитку, значення яких виявляється вповні лише тоді, коли формується їх «критична маса». Бурхливі події сьогодення – яскраве тому підтвердження. У наші дні «приватні інтереси» швидко соціалізуються, розмиваються межі між приватним і публічним, мережевий

простір все більше перетворюється не лише на важливе середовище обговорення гострих суспільно-політичних проблем, а й на осередок громадянської самоорганізації.

Невід'ємним елементом сучасної системи масової комунікації сьогодні є блоги. Вони нерідко виступають оперативними й достовірними джерелами фактологічної інформації. Блогосфера сьогодні є органічною і невід'ємною частиною професійної журналістики. У блогах дедалі частіше можна зустріти репортажі, журналістські розслідування, звіти та інші, побудовані на конкретних фактах, матеріали. Блогосфера формує альтернативний інформаційний порядок денний, що корелюються з порядком денним ЗМІ або державної пропаганди лише частково, є джерелом тем, фактичного матеріалу, особистих оцінок і живих свідчень. Сьогодні як професійні ЗМІ надають можливість інформаторам завантажити фото або відео, подібні проекти є у CNN, the Guardian, Aftonbladet (популярна шведська газета). У недавньому матеріалі the Economist зазначається, що нині дедалі частіше очевидці подій публікують свої матеріали в соцмережах, а не за допомогою спеціальних платформ професійних медіа. За інформацією the Economist, у 2005 р. майже весь згенерований користувачами контент, що використовували BBC, був наданий безпосередньо організації. Сьогодні ж половину таких матеріалів знаходять у соціальних мережах. Так, у BBC створено окремий відділ, працівники якого займаються пошуком, відбором та верифікацією цікавого контенту в соціальних медіа. Подібні, але менші відділи існують у всіх провідних виданнях західних країн.

Водночас у інформаційних потоках блогосфери – розважальних, просвітницьких, політичних тощо, можна виокремити таке явище, як громадянська журналістика. З власне блогінгом його пов'язують технічні платформи й форма дописів, за змістом громадянську журналістику можна визначити як активну участь аудиторії в процесі збирання, аналізу й поширення новин та інформації. У доповіді «Ми медіа: як аудиторія формує майбутнє новин та інформації», на замовлення медіа-центру Американського

інституту преси, наголошується, що метою такої участі аудиторії в журналістській діяльності є надання незалежної, надійної, точної, повної та актуальної інформації відповідно до вимог демократичного суспільства (Ш. Боуман та К. Уїлліс). Попри те, що блогосфера є глобальною мережею, особливості національних процесів інформатизації, а також специфіка політичного, економічного, культурного життя в різних країнах дає змогу говорити про формування національних сегментів інформаційного простору, у якому функціонують блоги з достатньо вираженими національними особливостями.

Структурно українська блогосфера досить розпорошена: близько 80 % блогів розташовані на трьох блогохостингах: LiveJournal.com, Blogs.Mail.ru і LiveInternet.ru. Поряд з ними помітнішими стають й українські блогохостинги: Dnevnik.Bigmir.net, BlogJ.ua, Blog.Meta.ua і Blox.ua. На цих чотирьох хостингах розташовано приблизно 15 % українських блогів. Серед блог-движків користується популярністю WordPress, при чому його використовують не тільки приватні блоги, а й багато порталів. Також популярнішими стають блоги на власних сайтах, або автономні, що характеризуються, до речі, найвищим рівнем активних – до 40 %. Достатньо активно розвиваються блоги, що є частиною відомих українських інтернет-видань, – блогові майданчики включені в структуру сайтів видань «Українська правда», «Кореспондент», «Ліга», «День», «Главком», «Радіо Свобода» та ін.

Водночас українська блогосфера за останні кілька років змінила напрям свого розвитку від створення, просування та розвитку власних блогів до масового переходу, до сервісів мікроблогінгу та соціальних мереж, таких як Twitter та Facebook. Таким чином, у цьому процесі проявляється така тенденція – «вростання» блогів у соціальні мережі, що підвищує інтерактивність блогів – коментування, дискусії навколо викладеного матеріалу. Трансформаційні процеси мережевих інформаційних ресурсів впливають на процес удосконалення соціальної структуризації суспільства,

вони дають підстави говорити також про виникнення нової філософії та архітектури медіа, базованих на синтезі «традиційного» і «соціального» підходів до масової комунікації.

У цілому можна констатувати, що протягом останнього часу формуються зачатки суспільства, у якому Інтернет став основним засобом спілкування, проведення дозвілля, джерелом інтелектуального зростання, навчання та нерідко – основної роботи. Соціальні медіа (СМ) дедалі активніше використовуються в роботі органів державної влади в різних країнах світу. Одна з причин такого інтересу до СМ полягає в тому, що вони зарекомендували себе ефективним інструментом політичних, політтехнологічних впливів на суспільне життя, відкриваючи водночас нові можливості впливу особи на суспільство, на владу, а також забезпечення прозорості відносин влади й громадян, створення нових моделей їхнього партнерства.

Представляючи собою своєрідний альянс «професіоналів і дилетантів», мережа продукує активні обмінні процеси, мотивує співробітництво, упорядковуючи практики комунікаторів і реципієнтів і, у кінцевому рахунку, сприяє закріпленню принципів співпраці та співробітництва (М. Кастельс). На відміну від концептів «структура» і «система», поняття «мережа» робить акцент на усвідомленій взаємодії всіх агентів, спрямованій на розв'язання соціально значущих проблем, і досягненні загальних цілей.

Головними засобами узгодження інтересів стає комунікація та різноманітні форми підтримки контактів сторін, що передбачають установаження як двосторонніх, так і багатосторонніх зв'язків. Мережева комунікація веде до набуття громадськістю активної ролі у прийнятті рішень, а здатність до підтримання комунікації з боку влади стає одним з важливих показників ефективності державного управління.

Поряд із цим методологічно важливими є висновки стосовно того, що ключові характеристики нової всесвітньої мережі – Веб 2.0 (Web 2.0), яка прийшла на зміну системі окремих локальних сайтів, є не лише і не стільки

технологічним феноменом, скільки соціальним, який сприяє формуванню на великих майданчиках численних віртуальних спільнот, об'єднаних найрізноманітнішими інтересами, становленню в глобальних масштабах діалогового способу спілкування. У дослідницькій, навчальній та методичній літературі значну увагу приділено взаємозв'язкам системотехнічних і соціально-гуманітарних та соціально-психологічних аспектів використання Веб 2.0, які визначають характер і особливості організації комунікаційних процесів переважно на великих, відомих широкому загалу площинах, оснащених їх розробниками необхідними інструментами соціалізації, що сприяє залученню до обговорень великої кількості незнайомих у реальному житті людей. Мережі віртуальної комунікації, безперечно, повторюють у своїй організації «реальні» соціальні мережі безпосереднього людського спілкування, але роблять його більш інтенсивним у часі та просторі, хоча й не таким сильним як «фізичний» контакт. З іншого боку, вони створюють умови для організації у Світовій мережі відносно самостійних, дуже особистих інформаційних просторів окремої людини, впорядкованих завдяки наявності багатих користувацьких інтерфейсів, відповідно до її індивідуальних запитів, а також корпоративних засобів спілкування великих і малих груп – віртуальних співтовариств, що об'єднуються навколо тематичних веб-проектів.

Таким чином, не можна недооцінювати гуманітарної ролі соціальних мереж у розбудові повсякденного життя. Адже, цілком закономірним є те, що переважна частина учасників спілкування в соціальних мережах, як показують узагальнення спостерігачів та статистичні дані, переймаються у своєму спілкуванні, насамперед, родинними, побутовими, груповими, професійними інтересами. У цьому є чимало позитивних, із гуманітарного погляду, сторін, оскільки йдеться про задоволення особистих інтересів людей, але й чимало проблемних і негативних моментів.

При цьому дослідники звертають увагу на вияви в соціальних мережах і блогосфері зростання певної «атонії» суспільних зв'язків. Ідеться про

небезпеку переважання ілюзорного віртуального спілкування, яке ні до чого не зобов'язує, над живими, безпосередніми людськими контактами. Розвиток соцмереж не лише відкрив нові можливості для спілкування однодумців, самоорганізації членів людських спільностей за інтересами, що сприяє в цілому піднесенню творчого потенціалу суспільства. Він виявляє також нові проблеми в справі його внутрішньої самоорганізації, відповідної динамічності в розвитку правової бази інформатизації, організації інформаційної безпеки з урахуванням постійного прогресу техніко-технологічної та організаційної бази інформаційних процесів.

На сьогодні недостатньою під час аналізу сучасних інформаційних процесів є суспільна увага до еволюції бібліотечної системи. За аналогією, цю ситуацію можна прирівняти до такого алогічного розвитку подій, коли, скажімо, на етапі індустріального розвитку суспільства воно ігнорувало б необхідність функціонування банківських установ. Залишаючись основними центрами зберігання інформаційних ресурсів, бібліотечні установи, що більшою мірою демонструє вже практика сьогодення, розвиваються як активні оператори інформаційними масивами в інтересах держави, в інтересах суспільства. Вони, очевидно, мають ставати своєрідними суспільними центрами оперування інформаційними потоками й ефективного використання інформаційних ресурсів. Ці функції сучасних бібліотек набуватимуть більшої актуальності для широкого користувача в процесі входження суспільства в його пост-індустріальний, інформаційний етап розвитку.

Звертає на себе увагу також та обставина, що бібліотечні установи, як і всі інші суб'єкти інформаційного процесу в суспільстві, паралельно з розвитком системи вертикальних інформаційних обмінів активно розвивають їх горизонтальну складову, виробляють нові форми представлення інформаційних ресурсів у соціальних мережах. Цим самим вони повертають собі в сучасних умовах раніше втраченого читача.

У цілому ж перенесення процесу утвердження соціальних інтересів у віртуальний простір обумовлює необхідність внесення суттєвих корективів у

традиційне розуміння функціонування механізмів інформаційних обмінів у суспільстві. Серед найважливіших характеристик цього процесу слід зазначити таке:

- демократизація суспільства за своїм змістом не відповідає застосуванню традиційних методик контролю за інформаційною сферою життя суспільства;

- в інформаційній сфері суспільства з'явилися нові види електронних комунікацій, що поєднують у собі одночасно індивідуальні й масові особливості впливів, у той час як традиційні технології інформаційного контролю були зорієнтовані або на індивідуальних, або на масових користувачів;

- відбувається постійне зростання потужності інформаційних потоків та форм донесення інформації потенційному користувачу, що значно ускладнює процес їх контролю з точки зору інформаційної безпеки;

- через організаційно-технологічне відставання від розвитку інформаційних процесів, державні системи контролю не можуть вчасно і повною мірою реагувати на змінні, динамічні показники в інформаційному просторі. У наш час комунікаційні можливості розвиваються значно швидше процесу їх суспільно значущого наповнення сучасною науковою, науково-популярною, навчальною, культурологічною та іншою інформацією, що сприяла б збалансованому розвитку інформаційного простору.

Аналіз змістового наповнення сучасних вітчизняних соціальних інформаційних комунікацій свідчить про недостатню увагу держави й суспільства до цього напрямку інформаційного самозабезпечення. Держава не створює сприятливих умов для розвитку та поширення такої інформації. У результаті на сьогодні соціальні комунікації переповнені інформацією для задоволення низькопробних потреб, примітивних інстинктів, або ж навіть шкідливої для здоров'я людини, такою, що становить небезпеку для самої держави та суспільства.

Критерієм успішності інформаційних структур при цьому стала нездорова сенсаційність, скандальність, вправність у нав'язуванні тих чи інших, далеко не завжди об'єктивних точок зору, проплачених бізнес-інтересів. Крім того, сучасна інформатизація забезпечила можливості доступу до наявних інформаційних ресурсів, виробництва нової інформації і її розповсюдження в електронних комунікаціях для широкого кола громадян. Переважна їх частина не має належної кваліфікації для виготовлення й поширення якісної інформації. У зв'язку з цим протягом останнього часу вітчизняний інформаційний простір наповнюється низькоякісними масивами нових ресурсів, у яких все важче знайти якісні, потрібні для суспільного розвитку продукти.

Держава недостатньо дбає про конкурентоспроможність власних якісних інформаційних продуктів у вітчизняному інформаційному просторі. І особливо, як показує практика, це проявляється в соцмережах, де практично відсутня відповідна державна політика, не виявляється державний інтерес. Ця обставина стала суттєвою причиною недоліків, що особливо проявилися в атмосфері інформаційної війни, з якою повною мірою зіткнулася Україна під час ведення АТО.

Недоліки в роботі з забезпечення громадян, особливо представників молодших поколінь, доступу саме до суспільно значущих, необхідних для розвитку, духовного й професійного, інформаційних ресурсів, обертаються прорахунками в розвитку соціокультурної сфери суспільства, що особливо позначилося на окремих регіонах нашої країни, прорахунками у виховній, патріотичній роботі серед молоді, втратою духовності, суспільною інертністю значної частини суспільства.

При цьому слід визнати, що на сьогодні соціальні мережі стають істотним інструментом деструктивного інформаційно-психологічного впливу, у тому числі – у цілях маніпулювання особистістю, соціальними групами та суспільством у цілому, а також – полем інформаційного протиборства.

Паралельно з цим набуває розвитку в мережах використання специфічних маніпулятивних технологій. Серед великого різноманіття способів інформаційних впливів, які реалізуються в інформаційному просторі або через нього, можна виділити такі: поширення спеціально підібраної інформації (дезінформації). Цей спосіб впливів здійснюється у формі розсилки e-mail (електронних листів); організації новинних груп у соціальних мережах; створення сайтів з елементами інтерактивної взаємодії їх відвідувачів (чати, он-лайн голосування); розміщення інформації на приватних за змістом веб-ресурсах: у блогах, соціальних мережах.

В умовах реальної інформаційної війни, пов'язаної з подіями на Сході України, маніпулювання інформацією, що реалізується через Інтернет і, безпосередньо, через соціальні мережі, є серйозною загрозою як головним засадам розбудови демократичного суспільства й зміцненню незалежності України, так і національній інформаційній безпеці держави. Інформаційне маніпулювання із застосуванням різноманітних технологій інформаційно-психологічного впливу в сучасних умовах стає загрозливим. Сугестивні технології активніше використовуються в інтернет-просторі і набувають масштабів, співмірних з найсуттєвішими загрозами для національного інформаційного простору.

Аналіз тенденцій розвитку цих процесів показує, що:

– по-перше, додаткової вразливості національний інформаційний простір набуває через суттєве відставання діючої правової бази від реально існуючих інформаційних процесів у суспільстві. У зв'язку з цим необхідна організація постійної роботи з приведення у відповідність правових актів з розвитком інформаційних технологій, забезпечення співмірності цих актів з еволюцією міжнародного законодавства в цій сфері діяльності та зростаючими суспільними потребами, пов'язаними з реалізацією державної програми інформатизації. Важливим також є вдосконалення нормативно-правової бази забезпечення загальнодержавної системи інформаційної безпеки стосовно визначення порядку поширення та використання

інформаційної продукції зарубіжного виробництва на території України, врахування вимог інформаційної безпеки під час закупівлі зарубіжних програмно-технічних і телекомунікаційних засобів, їх використання в стратегічно важливих галузях, на об'єктах важливого державного та суспільного значення;

– по-друге, соціальні мережі надають досить великі можливості для аналізу та прогнозування розвитку подій. Моніторинг та аналіз коментарів дає змогу отримувати зворотний зв'язок і прогнозувати реакцію людей на ті чи інші події, а також знаходити та випробовувати нові способи впливу й моделювати ситуації. Таким чином, має здійснюватися оперативне реагування на спроби формування негативного іміджу стосовно України та її громадян, органів державного урядування, інших суспільних інститутів, викривлення та тенденційний підбір фактів історичного минулого, поширення неправдивої інформації;

– по-третє, організація протидії негативним впливам при використанні соцмереж, зважаючи на їх прискорений розвиток, має ввійти в число основних національних пріоритетів у заходах, орієнтованих на забезпечення вітчизняної інформаційної безпеки, налагодження успішного протистояння українського суспільства в інформаційних війнах. Вона має сприяти захисту економічного й політичного суверенітету, власної соціокультурної ідентичності при досягненні балансу між відкритістю інформації як вимогою сучасного демократичного суспільства та суспільно необхідними обмеженнями на її поширення.

Організація протидії негативним інформаційним впливам, пов'язаним з використанням соціальних мереж, має сприяти інформаційній діяльності, спрямованій на патріотичне виховання всіх категорій населення, утвердження загальнодержавної системи духовних цінностей, пропаганду толерантності, злагоди, міжетнічного та міжрелігійного миру, суспільну солідарність. Ця робота є важливою у зв'язку із специфікою такого виду

інформаційних обмінів на рівні горизонтальних зв'язків між членами суспільства.

Одним з найважливіших напрямів цієї стратегії є, безперечно, підтримка громадською думкою україномовних ресурсів. Все нове має чітко позиціонуватися в мережі як набуток вітчизняної суспільно-політичної, гуманітарної думки, національної культури. Досягнення цього можливе лише шляхом поєднання свідомих зусиль самих учасників мережеских соціальних комунікацій. Пропагандою, формуванням громадської думки необхідно досягти того, щоб основна частина україномовних учасників мережевого спілкування зосереджувалася не лише у двох містах – Києві та Львові, як нині, а по всіх регіонах України.

Практика функціонування соціальних мереж у сьогоденні актуалізує необхідність прискорення роботи з впровадження ефективних технологій нейтралізації діяльності іноземних політичних, економічних, військових, розвідувальних структур, спрямованої проти інтересів України, у запобіганні проявам інформаційно-диверсійної діяльності терористичних організацій, груп, окремих осіб з метою дестабілізації суспільного життя в країні та завдання шкоди громадянам, державі, введення в систему інформаційних ресурсів спеціально організованої, неправдивої інформації, застосування негативного інформаційно-психологічного впливу на особу.

У процесі вдосконалення стратегічних підходів до розвитку національної інформаційної сфери України сьогодні гостро відчувається потреба в організації прогностично-аналітичної роботи. Лише професійні результати такої роботи можуть забезпечити вироблення організаційно-правових, технологічних та інших заходів, необхідних для своєчасного реагування на інформаційні небезпеки.

Держава повинна більш активно входити до мережевої комунікаційної сфери шляхом безпосередньої підтримки розгортання ресурсів бюджетних і позабюджетних організацій. Ідеться, зокрема, про необхідність стимулювання використання ними всіх можливостей, які надає мережеве

спілкування для налагодження зв'язку із широким громадянським загалом, пропаганди ідей національної ідентичності України, патріотизму, гуманності.

Слід зазначити, що недостатнє використання державними установами й організаціями у своїй роботі всіх тих багатоваріантних можливостей, які надає мережеве спілкування, є неприпустимою в наш час помилкою, що істотно знижує ефективність їх функціонування в сучасному суспільстві з його якісно новими інформаційними вимірами.

Провідна роль у використанні потенціалу мережевих соціальних комунікацій, у досягненні суспільно значущої ефективності цих комунікацій має належати поряд із державним регулюванням також демократичним елементам впливу й зусиллям самого громадянського суспільства, яке авторитетом визнаних його представників встановлюватиме високі моральні норми, духовно-ціннісні орієнтири, задаватиме високі стандарти гуманітарної культури.